

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI
Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

DISCURSUL CU PRIVIRE LA DEZASTRELE
ECOLOGICE ÎN PRESA FRANCEZĂ

Doctorand,
Toma Claudia

Conducător științific,
Prof. univ. dr. habil Alina-Elena Ganea

Seria U4 : Filologie – Franceză Nr. 7
GALAȚI
2024

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI
Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

DISCURSUL CU PRIVIRE LA DEZASTRELE ECOLOGICE ÎN PRESA FRANCEZĂ

**Doctorand,
TOMA CLAUDIA**

Președinte

mc Acad Eugen Rusu
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific

Prof univ. dr. habil Alina Elena Ganea
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici

Prof univ. dr. Habil. Dana Dincă
Universitatea din Craiova
Prof univ. dr. Habil. Mihaela Munteanu Siserman
Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea
Tehnică din Cluj-Napoca
Prof univ. dr. Habil. Gabriela Scripnic
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Seria U4 : Filologie-Franceză Nr. 7

**GALAȚI
2024**

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINEREȘTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria E 3: **Marketing**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**
- Seria SJ: **Drept**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**
- Seria F: **Farmacie**

Cuprins

Introducere	9
Capitolul 1. Despre problematica mediului înconjurător reflectată în discurs	13
1.1 Originea ecologiei	14
1.2 O cartografie a abordărilor discursive pe temă ecologică. Revista literaturii de specialitate	20
1.2.1 <i>O viziune pesimistă și neconformă despre lume</i>	<i>22</i>
1.2.2 <i>Retorica fricii ca manifestare a totalitarismului în discurs</i>	<i>24</i>
1.2.3 <i>Abordări retorice și meta-narativul discursiv în comunicarea pe teme ambientale.....</i>	<i>26</i>
1.2.4 <i>Conștientizarea problemelor de mediu pentru o schimbare morală imediată</i>	<i>29</i>
1.2.5 <i>Limbajul cantității în comunicarea pe teme ambientale.....</i>	<i>31</i>
1.2.6 <i>Concesia, operațiune din proximitatea contextuală a unei formule discursive</i>	<i>33</i>
1.2.7 <i>Designanții de evenimente ca declanșatori ai memoriei</i>	<i>36</i>
1.2.8 <i>O variație denominativă : discurs ecologic și discurs ecologist</i>	<i>38</i>
1.2.9 <i>Discursul fără opoziții. Un discurs de succes prin excelența cauzei și catastrofismul mediatic</i>	<i>38</i>
1.3 Perspectivele sociologică și lingvistică despre catastrofe. Studii de caz în literatura de specialitate	41
1.3.1 <i>Exercitarea puterii în situații extreme : dezastrele ecologice de la Tours (1987), Nantes (1988) și Nîmes (1988) și abordarea lor antropologică</i>	<i>48</i>
1.3.2 <i>Abordarea lingvistică a lui Jean-Michel Adam : inundația din Brigue (1993)</i>	<i>55</i>
1.3.3 <i>Când expunerea mediatică reconfigurează un scandal de sănătate publică într-un risc de mediul ambient : cazul Amiante, Franța (1995)</i>	<i>56</i>
1.3.4 <i>Un studiu etnografic despre catastrofele naturale : La Tragedia, Venezuela (1999).....</i>	<i>58</i>
Sinteză intermediară 1	63
Capitolul 2. Prezentarea aparatului teoretic. Concepte cheie în analiza de discurs.....	65
2.1 Discursul, categorie fundamentală în analiza discursivă	65
2.1.1 <i>O perspectivă unică asupra discursului : vorbirea ca formă de acțiune</i>	<i>66</i>

2.1.2	<i>Discursul mediatic, între visul scriiturii albe și greutatea actualității</i>	67
2.1.3	<i>Discursul mediatic : un discurs secund ori despre legitimare</i>	70
2.1.4	<i>Prezentarea evenimentului mediatic</i>	72
2.1.5	<i>Raportarea, comentarea, provocarea evenimentului în discursul mediatic: moduri discursive ale discursului mediatic</i>	73
2.1.5.1	Raportarea evenimentului	73
2.1.5.2	Comentarea evenimentului	77
2.1.5.3	Provocarea evenimentului	77
2.2	O delimitare necesară : genul discursiv	77
2.2.1	<i>Abordări teoretice ale genului discursiv</i>	78
2.2.2	<i>Fundamentele generale ale genului discursiv: regularitate lingvistică ca trăsătură a genului</i>	82
2.2.3	<i>Moduri de proiectare a genului discursiv : scenele enunțării</i>	83
2.2.3.1	Scena înglobantă	84
2.2.3.2	Scena generică	85
2.2.3.3	Scenografia	86
2.2.4	<i>Despre genul discursiv ca mișcări și strategii (moves și steps)</i>	87
2.3	Noțiunea de formulă discursivă în analiza discursului	89
2.4	Teoria designanților de evenimente	93
2.5	Emoția, un stimul la acțiune	98
2.5.1	<i>Modelizarea emoției</i>	100
2.5.2	<i>Despre subiectivitatea discursivă pe niveluri de analiză</i>	104
2.5.3	<i>Cele cinci reguli ale dramatizării</i>	107
2.5.4	<i>Topicele emoției</i>	109
2.5.5	<i>Tipologia « modurilor de semiotizare a emoției » a lui Raphaël Micheli (2014)</i>	111
2.5.5.1	Emoția spusă	111
2.5.5.2	Emoția arătată	114
2.5.5.3	Emoția demonstrată	116
2.6	Etosul și funcționarea sa discursivă	118
	Sinteză intermediară 2	122
	Capitolul 3. Metodologia cercetării și constituirea corpusului	125
3.1	De la premisele cercetării la alcătuirea demersului de cercetare	125

3.2 Metodologia cercetării	127
3.3 Alcătuirea corpusului de analiză	128

Capitolul 4. Premise pentru instanțierea escatologiei ca trăsătură inerentă a discursului ecologic (mediatic)136

4.1. Tonul alarmant – componentă inerentă a discursului ecologic mediatic	137
4.2 Originea unui concept și reverberațiile sale în discursul ecologic	141
4.2.1 <i>Dimensiunea escatologică în titlurile articolelor de presă despre catastrofele ecologice</i>	<i>143</i>
4.2.2 <i>Dimensiunea escatologică în discursul publicitar ecologic</i>	<i>151</i>
Sinteză intermediară 3	155

Capitolul 5. Discursul mediatic ecologic - un gen discursiv de sine stătător

5.1 Cadrul socio-istoric al poluării cu arsenic din Valea Orbiel (2018) și al incendiului de la uzina chimică Lubrizol (2019)	158
5.2 Mișcările discursive specifice discursului mediatic despre dezastre ecologice	159
5.2.1 <i>Exacerbarea sentimentului de îngrijorare prin prezentarea stării alarmante de degradare a mediului</i>	<i>159</i>
5.2.1.1 <i>Suscitarea sentimentului de îngrijorare la nivelul titlurilor articolelor</i>	<i>159</i>
5.2.1.1.1 <i>Îngrijorarea indusă la nivel sintactic</i>	<i>160</i>
5.2.1.1.2 <i>Îngrijorarea indusă la nivel lexical</i>	<i>162</i>
5.2.1.1.3 <i>Îngrijorarea indusă la nivel discursiv</i>	<i>163</i>
5.2.1.2 <i>Suscitarea sentimentului de îngrijorare în articolele de presă</i>	<i>172</i>
5.2.1.2.1 <i>Mijloace sintactice pentru a suscita îngrijorarea</i>	<i>172</i>
5.2.1.2.2 <i>Mijloace lexicale pentru a suscita îngrijorarea</i>	<i>176</i>
5.2.1.2.3 <i>Mijloace discursive pentru a suscita îngrijorarea</i>	<i>181</i>
5.2.2 <i>Nevoia unei intervenții urgente, imediate</i>	<i>185</i>
5.2.2.1 <i>Inducerea ideii de criză și urgență prin modul de a desemna evenimentul</i>	<i>185</i>
5.2.2.2 <i>Imprimarea unei dimensiuni urgente a intervenției în plan ecologic</i>	<i>199</i>
5.2.3 <i>Condamnarea lipsei de (re)acțiune și a intervenției lente a autorităților</i>	<i>201</i>
5.2.3.1 <i>Denunțarea explicită a latorii de acțiune</i>	<i>201</i>
5.2.3.2 <i>Denunțarea implicită a latorii de acțiune.....</i>	<i>205</i>

5.2.4 <i>Inducerea conștientizării pericolului iminent</i>	206
5.2.4.1 Schematizări discursive împotriva unui pericol ecologic iminent	206
5.2.4.2 Evaluări discursive ale pericolului ecologic presant	209
5.2.5 <i>Mobilizarea populației pentru a opri evoluția dezastrului planetar</i>	216
5.2.5.1 Mobilizarea prin desemnarea evenimentului mediatic în articole	220
5.2.5.2 Mobilizarea prin desemnarea evenimentului mediatic în titlul articolelor	228
5.2.5.3 Mobilizarea prin proiectarea imaginii de expert al jurnalistului	237

Sinteză intermediară 4

Concluzii	253
Lista de lucrări publicate și prezentate	256
Bibliografie	257
Anexe	267

Această cercetare se bazează, ca punct de plecare, pe valoarea perlocuționară a vorbirii și pe intuiția că orice vorbire are ambiția voalată de a schimba lumea. Analiza noastră discursivă asupra discursului mediatic al dezastrelor ecologice își găsește fundamentul în afirmația că vorbirea are rolul de a schimba o stare de fapt nesatisfăcătoare. Într-adevăr, discursul despre dezastrele ecologice ne apare ca o luare de poziție împotriva unei succesiuni de factori care provoacă dezordine în lume și perturbă existența cotidiană. Atrasă de senzational dar și supusă unei îndatoriri morale, aceea de a atrage atenția asupra problemelor grave ale societății, mass-media își asumă o mare responsabilitate prin discursul pe teme de mediu : raportarea, prin diverse mijloace lingvistice și tehnici discursive, a efectelor nocive ale acțiunilor noastre asupra mediului, pentru a ne face conștienți de gravitatea lor și pentru a corecta comportamentele dăunătoare.

Această reflecție asupra discursului mediatic pe tema dezastrelor ecologice ne-a permis să ne întrebăm asupra trăsăturilor inerente ale acestui tip de discurs, trăsături care îi conferă specificitate și eficiență. Cu alte cuvinte, obiectivul demersului nostru este de a extrage, prin analiza discursivă a două corpusuri, modelul discursiv prin care putem atribui discursului mediatic despre dezastrele ecologice statutul de gen discursiv de sine stătător.

Ipotezele noastre pe acest subiect sunt multiple.

În primul rând, pornim de la premisa că discursul mediatic despre dezastrele ecologice este un discurs eminentemente emoțional. Cu alte cuvinte, ne structurăm cercetarea pornind de la considerația că jurnalistul își organizează discursul printr-o utilizare strategică a emoției iar în acest scop el înfățișează situații care trezesc emoție, pentru a influența publicul și a conștientiza gravitatea problemelor de mediu. În strânsă legătură cu prima afirmație, considerăm discursul mediatic un discurs dramatic : el înfățișează experiențele teribile ale oamenilor aflați în stare de șoc, ca urmare a neprevăzutului trăit și a dezordinii lăsate de dezastru. Ulterior, ne-am îndreptat interesul către studiul mijloacelor lexicale, sintactice și discursive pe care jurnalistul le folosește și care contribuie la punerea în scenă a unui fapt al lumii ca eveniment mediatic copleșitor.

Apoi, întrucât remarcăm folosirea frecventă a designantului *dezastru ecologic* pentru a clasifica evenimentul mediatic, ne întrebăm asupra conotațiilor etichetelor denominative asociate evenimentului mediatic, considerat *dezastru* sau *catastrofă ecologică*. De altfel, considerăm că designantul *dezastru ecologic* s-ar putea concretiza într-o formulă discursivă

care ar desemna noul gen discursiv. Analiza noastră menține acest punct de vedere pentru a reliefa rolul formulei discursive în promovarea cauzei ecologice.

În cele din urmă, ne interesează o posibilă analogie între discursul escatologic biblic și discursul mediatic despre dezastrele ecologice. Suntem îndreptățiți să facem această afirmație bazându-ne pe observația că ambele discursuri trezesc frica și fac apel la aceasta emoție ca mijloc de persuasiune. Ambele discursuri avertizează asupra sfârșitului lumii și folosesc argumentul dispariției iminente pentru a încuraja reabilitarea omului. Salvarea va fi posibilă doar ca urmare a unui schimbări totale de comportament.

Aceste ipoteze au fost verificate în urma analizei discursive pe 2861 de articole, din paginile a două cotidiane naționale, *Le Monde* și *Le Figaro*, și a două cotidiane regionale franceze, pentru fiecare eveniment mediatic identificat : *Paris-Normandie* și *Ouest-France* pentru incendiul de la fabrica chimică Lubrizol, din Rouen (2019) și *Midi-Libre* și *La Dépêche de Midi* pentru contaminarea cu arsenic, în Valea Orbiel (2018). Articolele sunt alese după criterii tematice, de reprezentativitate și de proximitate, pentru o perioadă de timp delimitată (26 septembrie 2019 - 31 decembrie 2020 - corpus Rouen, 5 decembrie 2018 - 6 ianuarie 2022 - corpus Valea Orbiel). Ne bazăm pe o abordare combinatorie, calitativă și cantitativă, care are ca scop studierea proximității lingvistice a anumitor sintagme și cuantificarea aparițiilor lor lingvistice. Suntem conștienți de datele discursive reduse numeric ale celui de-al doilea corpus, alcătuit din 137 de articole în total, față de 2727 de articole identificate pentru evenimentul de la Rouen. În ciuda acestui aspect, am observat că datele discursive din corpusul Văii Orbiel anticipează și verifică trăsăturile identificate în primul corpus specificat. Putem astfel considera cel de-al doilea corpus ca fiind la fel de reprezentativ și de relevant ca primul corpus, pentru a-l lua în considerare în demersul nostru analitic.

Teza este structurată în cinci capitole, dintre care primele două sunt dedicate unei introduceri în problemele de mediu, structurând conceptele cele mai reprezentative pentru analiza dezastrelor ecologice, conform studiilor deja efectuate pe acest subiect, și evidențiind concepte cheie pentru analiza discursivă. Următoarele trei capitole abordează corpusul și metodologia cercetării, analizează premisele instanțierii escatologice ca trăsătură inerentă a discursului ecologic prin trimiteri la titlurile articolelor și ale afișelor cu temă ecologică. În cele din urmă, identificăm mișcările discursive care structurează discursul media asupra dezastrelor ecologice ca gen discursiv de sine stătător.

În primul capitol, prezentăm o scurtă istorie a apariției ecologiei ca știință, urmată de o cartografiere a abordărilor discursive asupra problemei ecologice pentru a surprinde ideile cheie ale comunicării pe tema mediului înconjurător pe care le vom folosi în analiza discursului

mediatic pe tema dezastrelor ecologice. Acest lucru ne va permite apoi să verificăm, prin analiza noastră discursivă, modul în care aceste idei sunt reflectate în discursul mediatic despre dezastrele ecologice. Un alt subpunct avut în vedere în această primă etapă de documentare, are ca scop compararea studiilor de caz din literatura de specialitate, referitoare la dezastre, din punct de vedere sociologic și lingvistic.

Acest prim capitol este o incursiune în curente recurente de opinie legate de comunicarea de mediu care prefigurează, într-o manieră dispartă, caracteristicile genului discursiv referitor la dezastrele ecologice. Acest capitol ne permite să anticipăm trăsăturile inerente care structurează discursul mediatic asupra dezastrelor ecologice: perspectiva disforică asupra lumii, relația conflictuală dintre politicieni și alți reprezentanți ai sferei sociale, vocația acuzatoare, alarmistă, îngrijorătoare și predictivă a discursului mediatic despre dezastrele ecologice. Discursul pe teme ecologice este, de asemenea, acuzat de manipulare și de fals alarmism ; în mod similar, este numit un discurs totalitar, centrat pe frică (Campion, 2016). Scopul său comunicativ este de a angaja națiunea pe calea protecției mediului. De aceea, el exagerează impactul anumitor acțiuni (Arnauld, Da Lage, 1994) prin măsurarea impactului dramei, prin evocarea efectelor (date numerice, câmpul lexical al medicalizării) și a cauzelor, în general.

Abordarea unor studii deja efectuate asupra discursurilor cu teme de mediu (Calabrese-Steimberg, 2011, Krieg-Planque, 2010) ne permite să identificăm noțiuni fundamentale cheie ale analizei discursive și ne sugerează posibile direcții de analiză precum *designanții de evenimente* și *formula discursivă*. Din acest punct de vedere, ne întrebăm asupra efectului mobilizator al denominației evenimentului mediatic în comunicarea de mediu, dat fiind faptul că discursul despre dezastrele ecologice este considerat un discurs utopic, asociindu-se cu valorile morale ale societății și cu urgența intervențională în plan ecologic. În esență, discursul mediatic despre dezastrele ecologice trezește conștiința individuală și își propune să producă o schimbare morală, prin inducerea unui sentiment de puternică vinovăție. Este discursul unui erou (reprezentat de figura jurnalistului) care își asumă o mare cauză globală.

În capitolul 2 acordăm atenție noțiunilor teoretice, în special de origine franceză, care stau la baza analizei noastre discursive. Prin acest capitol teoretic, parcurgem clasificări conceptuale pentru a ne informa asupra instrumentelor de proiectare a evenimentului mediatic și a modurilor sale discursive (Charaudeau, 2005, 2006). Identificăm strategii folosite de mass-media pentru a capta audiența, modelele recurente ale punerii în scenă a discursului media și criteriile care contribuie la intrarea unui eveniment din realitatea trăită în categoria evenimentelor mediatice.

În prima secțiune a acestui capitol, ne interesează ce implică studiul discursului pentru evenimentul mediatic (forma de exprimare discursivă) dat fiind că fiecare discurs oferă un mod de înțelegere a lumii (Krieg-Planque, 2012). Pentru această parte teoretică, subliniem jocul dublu care configurează discursul mediatic, căutarea obiectivității, pe de o parte - reflectând cât mai fidel evenimentul - și punerea în scenă subiectivă a faptelor, prin selecția informațională pe care o operează jurnalistul, pe de altă parte. Dimensiunea subiectivă a discursului mediatic este cea mai semnificativă prin operațiunile de punere în scenă a realității.

Luările de poziție ale jurnalistului evidențiază că scrierea jurnalistică este în esență o scriere subiectivă și că această particularitate a genului face ca discursul să fie eficient prin aprecierile, interpretările și evaluările făcute de jurnalist care ghidează opinia publică.

În secțiunea următoare acordăm atenție eterogenității specifice discursului mediatic care ridică problemele legitimității și autorității discursului. Direcționarea discursului mediatic ecologic către secvențe de vorbire referitoare la referințe științifice, bine integrate, face ca discursul să fie serios, adaptat interesului public și actualității.

O altă secțiune a acestui capitol teoretic se concentrează pe lucrările care au clasificat genurile discursive. Cu toate că există o vastă istorie a reflecțiilor în domeniu, care asimilează studii retorice, literare și lingvistice, enumerăm parametrii lui Aristotel în funcție de care se pot distinge trei genuri: deliberativ, judiciar, epidictic. Nevoia de adaptare a discursului la public dă naștere acestor trei genuri și trăsăturilor lor specifice. De asemenea, reținem o clasificare a criteriilor care fac posibilă ierarhizarea și identificarea genurilor literare (Charaudeau, Maingueneau, 2002). Cea mai semnificativă parte a acestei secțiuni se concentrează pe modul de identificare a caracteristicilor formale ale genurilor, a mărcilor sale recurente.

Menționând observațiile lui Patrick Charaudeau (2005) referitoare la genul mediatic informațional care vizează tipul de instanță enunțiativă, tipul de mod discursiv, conținut și dispozitiv, identificăm parametrii de analiză a unui gen discursiv. Reprezentările acestui concept sunt foarte variate. Ne concentrăm asupra modalităților de proiectare a unui gen discursiv prin scene enunțării (Maingueneau, 2016) și prin mișcări și strategii (Swales, 1990). Pozițiile lui Dominique Maingueneau și John Malcom Swales joacă un rol esențial în analiza discursivă pe care o inițiem : aceste două modele de analiză, unul având în vedere normele de analiză a unei scene generice (finalitatea discursivă, rolul partenerilor, cadrul discursului, utilizarea specifică a resurselor lingvistice etc.) iar celălalt, prefigurarea organizării discursive pe părți distincte, fiecare cu o funcție comunicativă unică, fac posibilă transpunerea regularităților unui gen discursiv.

O altă parte semnificativă a tezei tratează designantul pe care evenimentul mediatic îl dobândește în discurs și caracterul puternic de referent social pe care aceasta îl dobândește. Designantul asociat evenimentului mediatic, așa cum este conceptualizat termenul de Alice Krieg-Planque (2009) și Laura Calabrese (2013), poate genera controverse în societate. El vehiculează viziuni foarte sintetice și disparate asupra evenimentului. De asemenea, această parte teoretică despre teoria designanților de evenimente are în vedere clasificări ale acestora și evidențiază protocoalele de scriere care le guvernează.

Dimensiunea emoțională a discursului este strâns legată de mobilizarea și conștientizarea pericolului iminent, specifice discursului mediatic despre dezastrele ecologice. Ultima parte a acestei abordări teoretice are ca scop identificarea mijloacelor semiotice non-lingvistice și a mijloacelor lingvistice care permit formatarea emoțională a discursului, precum și examinarea modelelor lingvistice de enunțuri emoționale (Plantin, 2011). Exprimarea emoției poate fi investigată la nivel lexical, sintactic și discursiv. De la subiectivitatea discursivă avută în vedere de Catherine Kerbrat-Orecchioni (2000), până la topicele emoției (Plantin, 1997) și tipologia modurilor de semiotizare a emoției (Micheli, 2014), crearea emoției este o construcție retorico-argumentativă. Această secțiune despre emoție prezintă strategiile și resursele lingvistice specifice care construiesc emoția în discurs și, în consecință, fac din discursul mediatic despre dezastrele ecologice un discurs mobilizator.

În ultima secțiune a acestui capitol ne ocupăm de componenta etică a discursului - imaginea pe care jurnalistul o dă despre sine - ca mijloc de captare a interesului publicului. Alături de etosul discursiv, spus sau arătat, distingem componentele ethosului prediscursiv. Statutului profesional al jurnalistului i se atribuie de obicei atitudini și aptitudini care devin semnificative pentru încadrarea dramatică a evenimentului și legitimarea discursului său.

În capitolul 3 menționăm premisele cercetării noastre și metodele pe care le folosim pentru verificarea ipotezelor de lucru. Următoarele două capitole sunt în întregime analitice. Punctul de plecare al cercetării noastre a fost determinat de posibile asemănări și abordări analoge între discursul escatologic biblic și discursul ecologic. Această idee a fost propusă de Philippe Fromont (2010), ceea ce ne-a determinat să urmărim această componentă escatologică a discursului ecologic și implicațiile ei în tratarea sa mediatică. Ulterior, am consultat observațiile literaturii de specialitate asupra discursului escatologic biblic din perspectivă filozofică și discursivă, ceea ce ne-a permis să ne concentrăm asupra dimensiunii escatologice a evenimentului mediatic despre dezastrele ecologice și a discursului publicitar cu temă ecologică. În etapa următoare, am efectuat cercetări de documentare asupra conceptelor importante din domeniul analizei discursului, în special în ceea ce privește discursul mediatic,

viziunea sa subiectivă asupra lumii în ciuda dorinței de a părea obiectiv, pentru a crea impresia unui discurs convingător și onest, sub greutatea realității reprezentate.

Prin cercetarea noastră, ne propunem să abordăm discursul despre dezastrele ecologice dintr-un punct de vedere care nu a fost niciodată luat în considerare până acum, după cunoștințele noastre, și anume trăsăturile sale inerente ca gen discursiv de sine stătător și mișcările sale discursive specifice, conform abordării unui gen discursiv pe modelul propus de John Malcom Swales. Considerăm că aceasta constituie principala contribuție a cercetării noastre la studiul discursului mediatic pe teme ecologice. În plus, actualitatea corpusului – corpusul se extinde pe măsură ce studiului nostru avansează– contribuie, de asemenea, la caracterul original al demersului nostru științific.

Din punctul de vedere al metodologiei cercetării, am apelat la o abordare combinatorie calitativă și cantitativă. Cât despre metoda calitativă, ne bazăm pe analiza cotextului pentru a ne verifica ipotezele de lucru. Această metodă de cercetare analitică se concentrează pe observații lingvistice și discursive și pe interpretarea semnificației acestora pentru validarea ipotezelor. Drept urmare, am selectat articole și am constituit corpusuri pentru a evidenția potențialul escatologic al discursului ecologic mediatic. Analiza cantitativă s-a realizat manual, fără a folosi niciun instrument informatic. În general, am cuantificat aparițiile formulei discursive *dezastru ecologic* pentru a verifica capacitatea acesteia de a pune în scenă un nou gen discursiv.

Corpusurile au fost alese ghidându-ne după 4 criterii de selecție propuse de Georgeta Cislaru, Chantal Claudel, Monica Vlad (2017), și anume reprezentativitate, relevanță, omogenitate și diferență. Pentru a avea o imagine edificatoare, date contrastante, dar comparabile, am optat pentru două cotidiane regionale și două cotidiane naționale ale Franței. Un alt criteriu cu care am operat este cel temporal deoarece era imperativ necesar să apelăm la restrângerea domeniului de cercetare, la un eșantion bine definit. Cercetarea a fost efectuată pe două ziare naționale cu difuzare largă, de-a lungul istoriei, disponibile online, *Le Monde* și *Le Figaro*. Această alegere pentru cele două ziare a fost determinată de clasamentul menționat de *l'Alliance pour les chiffres de la presse et des médias*, conform căruia cele două sunt cotidienele cu cel mai mare tiraj din Franța, în 2020. Cele două evenimente dezastruoase supuse analizei discursive au fost identificate pe platforma *tagaday.fr* care oferă posibilitatea căutării datelor după unul sau mai multe cuvinte cheie (în cazul nostru, *désastre écologique / catastrophe écologique* sau *environnementale / sinistre*) și câteva criterii: perioada exactă pentru care are loc căutarea evenimentului și ziarele în care decidem să derulăm căutarea.

Pentru corpusul Rouen am identificat, de la data producerii incendiului și până la 31 decembrie 2020, un număr de 2727 de articole, la nivel național și regional. Cercetarea a scos la iveală 345 de articole listate în *Le Figaro* și 247 în *Le Monde*, 1565 articole în *Paris-Normandie* și 570 articole pentru *Ouest-France*.

Pentru corpusul Aude, știm că inundațiile care au provocat poluarea mediului au avut loc în octombrie 2018, dar în ziare, articolele pe acest subiect au apărut abia în decembrie 2018 când unele rezultate ale analizelor de sânge pentru copiii din regiune au arătat niveluri foarte ridicate de arsenic, provenit din exploatarea minei Salsigne. Am identificat 134 de articole pentru acest corpus, dintre care 14 pentru *Le Figaro*, 7 în *Le Monde*, 26 în *Midi-Libre* și 86 în *La Dépêche de Midi*. Toate evenimentele au fost organizate pentru fiecare eveniment media, pe ziar, pe an, luna și ziua publicării.

Acest tip de organizare ne-a fost foarte util în derularea cercetării deoarece analiza discursivă a fost de fiecare dată reluată pe secvențe de corpus organizat după criteriul temporalității. De exemplu, pentru analiza relației autorități-cetățeni, am luat în considerare 43 de articole publicate în ziarul regional *Ouest-France*, în primele cinci zile de la izbucnirea incendiului Lubrizol. Un alt exemplu: pentru denomiția evenimentului mediatic care a avut loc la Aude, corpusul inventariat este preluat din ziarele regionale și naționale, din decembrie 2018 până în noiembrie 2020. Acesta include 117 articole dintre care am reținut titlurile care fac apel la designat.

O astfel de organizare a analizei discursive, variind perioada luată în considerare, a fost dictată de frecvența ridicată a apariției sintagmelor ce trimit la fenomenele discursive investigate în articolele de presă. Înainte de analiza propriu-zisă și alegerea intervalului de timp, citirea integrală a articolelor din ziarele naționale și regionale a fost obligatorie.

În capitolul 4 analiza se concentrează pe instanțierea conceptului de *escatologie* ca trăsătură inerentă a discursului media despre dezastrele ecologice. Astfel, plecând de la originea conceptului, analizăm reverberațiile acestuia în titlurile articolelor referitoare la dezastre ecologice și în afișe publicitare cu tematică ecologică. Analiza acestuia prin prisma diversității formelor sale de discurs (articole de presă, campanii publicitare, scrisori deschise, conferințe) face ca misiunea discursului mediatic despre dezastrele ecologice să fie ușor verificabilă și reliefează registrul întunecat care îl caracterizează ca discurs dramatizant, oricare ar fi forma de discurs aleasă. În consecință, identificăm resursele care actualizează discursul ecologic ca discurs escatologic emoțional : emoțiile trezite (frică, indignare, solidaritate) și reprezentarea dramatică a realității, devenită copleșitoare, pentru a mobiliza împotriva degradării mediului.

În al doilea rând, dimensiunea escatologică este susținută de un ton serios și de scalaritatea care leagă gravitatea evenimentului de amploarea sa temporală, de numărul victimelor și de vârsta acestora dar și de gradul redus de implicare a autorităților locale în gestionarea dezastrului. Pentru a-l structura ca discurs dramatizant, jurnalistul folosește hiperbola ca figură recurentă în discursul mediatic despre dezastrele ecologice, actualizată printr-o varietate de mijloace lingvistice. La nivel discursiv, dimensiunea escatologică a discursului mediatic despre dezastrele ecologice este susținută de evocarea intervenției lente a autorităților, ineficiente din punct de vedere administrativ în caz de dezastru. Modul lor de a înțelege lumea este foarte aproape de o reprezentare pasivă, resemnată a realității, în ciuda atribuțiilor cu care sunt învestiți. Efectul mobilizator al discursului mediatic asupra dezastrele ecologice reiese mai ales din conștientizarea jurnalistică a acestei acceptări resemnate a autorităților.

Discursul mediatic prezintă realitatea într-o manieră exacerbată, dată fiind inadecvarea autorităților la situație și insecuritatea pe care acestea o întrețin, pentru a trezi interesul locutorilor și a provoca o schimbare de natură comportamentală. Presa pune în slujba unei cauze comune, ecologice toate resursele de care dispune – cele informatice (vizând gravitatea acțiunilor și a consecințelor), patetice (exhibând suferinzi și cuvintele lor emoționante) și cele legate de prezentarea sinelui (presa își asumă expertize și își dă sarcini) - pentru a transmite revolta împotriva atitudinii liniștitoare a reprezentanților statali. Discursul mediatic despre dezastrele ecologice are un obiectiv bine definit : avertizarea societății asupra impactului comportamentului nostru pentru mediul înconjurător prin reprezentarea dramatică a realității.

Capitolul 5 este consacrat analizei discursului mediatic despre dezastrele ecologice în cinci mișcări discursive, în termenii lui John Malcom Swales. Am exploatat teoria lui John Malcom Swales (1990) care consideră genul discursiv ca fiind definit de scopuri comunicative. În plus, concepția sa despre discurs ca formă de vorbire determinată de o comunitate discursivă care împărtășește un set de obiective și care dispune de anumite mijloacele de comunicare pentru a le atinge, ne-a determinat să reflectăm asupra posibilității de a defini discursul mediatic referitor la dezastrele ecologice conform abordării sale.

Întrucât mass-media reprezintă, înainte de toate, o formă și un suport de comunicare, în scop informativ, desfășurat după anumite reguli, tipul discursiv pe care îl analizăm pare să se încadreze în modelul discursiv propus de John Malcom Swales, interesul studiului fiind dat de identificarea mecanismelor de comunicare specifice discursului mediatic despre dezastrele ecologice pentru a-și atinge scopul, respectiv mobilizarea pentru cauza ecologică.

După ce am menționat cadrul socio-istoric al producerii a două evenimente media, numărând 2861 de articole de presă, acordăm atenție identificării mecanismelor specifice de

comunicare ale discursului mediatic despre dezastrele ecologice folosite pentru scopul său ultim, mobilizarea pentru cauza ecologică. Prin analiza discursivă pe care am realizat-o, ne-am propus să caracterizăm discursul mediatic despre dezastrelor ecologice ca un „gen discursiv de sine stătător, cu regularitățile sale” (Maingueneau, Charaudeau, 2002).

Prin efectul său perlocuționar, discursul mediatic despre dezastrele ecologice își propune să corecteze comportamentul uman dăunător mediului și vieții în ansamblu. De asemenea, discursul media despre dezastrele ecologice atrage atenția asupra consecințelor acțiunilor noastre cu intenția de a produce o schimbare imediată. Acest tip discursiv își organizează realitatea în jurul acestui scop, susținând totodată că momentul acțiunii este acum. Cu alte cuvinte, acest discurs subliniază că există o nevoie urgentă de a respecta etica ecologică, iar ignorarea acestei amenințări va face supraviețuirea imposibilă. Asemenea discursului biblic, discursul media despre dezastrele ecologice urmărește să aducă vorbitorul pe calea salvării prin folosirea strategiilor discursive și a mijloacelor lingvistice sintactice și lexicale pentru a-și atinge scopul: încurajarea acțiunii și depășirea amenințărilor.

Referindu-ne la teoria lui John Malcom Swales (1990) care consideră genul discursiv ca fiind definit de scopuri comunicative, am identificat cinci mișcări discursive majore specifice genului discursiv analizat.

Prima mișcare, *exacerbarea sentimentului de îngrijorare prin prezentarea stării alarmante de degradare a mediului*, evidențiază potențialul dramatic al discursului mediatic despre dezastrele ecologice. Pentru a identifica mijloacele lexicale, sintactice și discursive folosite pentru a induce îngrijorarea, am organizat analiza în două părți, una care are în vedere exprimarea îngrijorării în titluri, cealaltă în interiorul articolelor.

În ceea ce privește titlurile, am remarcat enunțurile interrogative și exclamative care exprimă îngrijorare, dublată de indignare, precum și enunțurile dislocate. Emoția este spusă prin substantive și adjective, dar este rareori asociată cu persoana care suferă. Ea este îndreptată către cititorul care ar trebui să reacționeze cu empatie (se simulează emoția pentru a stimula empatia) și apare în enunț, sub aspectul logicii, ca rezultat, consecința evenimentului. De obicei, adjectivele care indică îngrijorarea sunt asociate cu entitatea umană care suferă. Pentru acest tip de structură, precizarea entităților umane suferinde validează emoția vorbitorului.

În titluri, există mai multe indicii ale îngrijorării: există, în primul rând, desemnarea calificativă, cu o puternică încărcătură emoțională, a evenimentului (*catastrofă / dezastru*) și clasificări asimilate unei anumite categorii, prezentate ca având un impact negativ asupra mediului (*fabrica Seveso*). Apoi, am identificat utilizarea câmpului lexical al morții, invocarea consecințelor evenimentului și impactul indicat în datele numerice ale dezastrului. În fine,

titlurile relevă îngrijorarea prin referiri la mobilizarea mai multor categorii profesionale în fața dezastrului și prin analiza eșecului autorităților în plan comunicațional.

În ceea ce privește exprimarea îngrijorării în interiorul articolelor, aceasta reiese din enunțuri averbale, eliptice referitoare la cauza necunoscută a poluării. Populația este neputincioasă în fața dezastrului. Enunțurile dislocate la stânga ierarhizează informațiile și evidențiază anumite aspecte ale realității (justețea afirmațiilor victimelor, incertitudinea specialiștilor, îngrijorarea părinților, responsabilitatea autorităților, ignorarea impactului dezastrului ecologic asupra mediului, necunoașterea situației reale) contribuind la recunoașterea straturilor de sens ale evenimentului mediatic pe tema dezastrelor ecologice.

Sub aspect morfologic, substantivul care denotă îngrijorarea ocupă poziția subiectului, iar verbul care îl însoțește denotă o valență deosebit de intensă a emoției. Cu funcție de complement direct, substantivul denumind emoția anunță subiectul propoziției ca fiind cauza emoției induse. Frecvent, subiectul – cauza emoției – este actualizat de un substantiv neînsuflețit. Acest tip de poziționare, o cauză imprecisă, neatribuită cuiva responsabil (o persoană investită cu putere de decizie) ne face să interpretăm evenimentul mediatic în termeni de catastrofă : entitatea care ar ține situația sub control este absentă, în timp ce posibilitatea de intervenție, de salvare este inexistentă. De aici rezultă viziunea catastrofică care caracterizează la nivel sintactic discursul mediatic asupra dezastrelor ecologice. Să adăugăm că în alte enunțuri, suferindul este agentul pasiv menționat în poziția finală și că verbul care îl însoțește evocă o puternică forță dureroasă, de necombătut. Atribuirea cauzei îngrijorării unei entități de neidentificat este o modalitate de a construi discursiv catastrofismul.

În interiorul articolelor, emoția este spusă prin adjective care asociază referentului o expresie care desemnează o entitate umană având proprietatea de a simți o emoție și/sau de a declanșa o emoție. Adjectivele de emoție care sunt asociate unui substantiv neînsuflețit sunt cele mai frecvente, dar ele au mai puțin impact asupra vorbitorului. Adjectivele care desemnează o entitate umană care simte o emoție sunt mai eficiente în trezirea emoției.

La nivel discursiv, starea de neliniște se transmite prin reprezentarea locuitorilor, a femeilor și a copiilor în rolul de pacient, de ființe vulnerabile. Există și raționamente ale instanței politice construite prin analogie și care, prin judecata lor falsă, îngrijorează și contrariază. În ceea ce privește atribuirea cauzală a evenimentului, situația rămâne incertă, fapt care este și mai îngrijorător. Criteriul semnificației normative surprinde incompatibilitatea dintre valorile morale și politice ale populației și valorile conform cărora administrația locală înțelege să-și îndeplinească atribuțiile: dacă gravitatea prejudiciului este negat, reprezentanții puterii evită o intervenție urgentă.

Pentru analiza celei de-a doua mișcări, *nevoia unei intervenții urgente, imediate*, ne-am referit la modul de desemnare discursivă a evenimentului mediatic, mai ales în titluri. În acest subcapitol am observat cum discursul jurnalistic reconfigurează evenimentul prin formele lingvistice ale nominalizării sale care rezonază cu catastrofismul implicit al acestui tip discursiv. Investigația noastră ne-a condus la concluzia că, cu cât a trecut mai mult timp de la momentul producerii evenimentului, cu atât designantul folosit pentru a-l desemna vizează mai puțin tipul de eveniment, cât elemente spațiale ale desfășurării acestuia.

Prezentat pe parcursul mai multor luni, designantul include secvențe care oferă informații despre inițiativele și reacțiile declanșate de incendiu. Este un efort informativ care induce în cititor urgența intervenției administrative imediate. Secvențele denominative oferă informații despre acțiunile întreprinse de populație și despre luările de poziție ale anumitor instituții, asupra consecințelor vizibile și potențiale ale dezastrului și, prin toate aceste elemente, se formulează acuzații directe sau implicite. În fine, observarea titlurilor ne-a făcut să remarcăm condensarea designantului nominal spre formula discursivă *Lubrizol*, după modelul *Cernobîl*. Un intertext sugestiv asociază sloganul *Je suis Lubrizol* cu formula *Je suis Charlie*. Formula discursivă este cu atât mai semnificativă cu cât însoțește substantive care conotă ideea de urgență sau gravitate (*criza Lubrizol*, *șocul Lubrizol*, *poluarea Lubrizol* etc.), dar și designanți -substantive care clasifică evenimentul printre altele de același fel (*episodul*, *aventura*, *cazul*, *pagina Lubrizol*). Alți designanți precum *noi Lubrizols* (*de nouveaux Lubrizols*), *un nou dezastru Lubrizol* (*un nouveau désastre Lubrizol*) și noi derivate (*solurile au devenit lubrizolate / les sols ont été Lubrizolés*) arată că incendiul Lubrizol a devenit un reper în categoria dezastrurilor ecologice.

Am observat în continuare dimensiunea urgentă a intervenției prin analiza discursivă a articolelor care tratează poluarea cu arsenic din Valea Orbielului. În reprezentarea evenimentului mediatic ecologic, observăm că administrația locală este reprezentată prin inactivitatea pe care o afișează prin prisma unei întreruperi de ordin temporal în timp ce activitățile cetățenești se desfășoară normal. Jurnalistul devine conștiința care atenționează asupra acestei întreruperi și își asumă un rol intervențional. El formulează judecăți asupra situației stringente, asupra imperativului de a iniția măsuri administrative. Discursul mediatic despre dezastrurile ecologice se construiește așadar pe fundamentul unui contrast clar între timpul autorităților și cel al locutorilor. Poziționarea jurnalistică în fața acestei întârzieri nedorite neliniștește și generează luări de poziție, conferind discursului o dimensiune urgentă de intervenție, pentru mediu.

La nivelul celei de-a treia mișcări, *condamnarea lipsei de (re)acțiune sau a lentoarei intervenției autorităților*, am remarcat denunțarea explicită și implicită a inacțiunii legislative sau administrative. Această lentoare intervențională este strâns legată de o temporalitate operațională tulbure, în divergență cu acțiunile așteptate într-o situație de criză. În opinia noastră, comunicarea inefficientă a consilierilor orașului și inacțiunea acestora contribuie la întărirea dimensiunii escatologice a discursului despre dezastrele ecologice. Prin analiza noastră, am identificat formulările lingvistice explicite prin care se denunță lentoarea și formulările evaluative depreciative privind autoritățile, discursul acestora și modul de gestionare a crizei.

Pentru a patra mișcare, *inducerea conștientizării pericolului iminent*, am observat schematizările discursive prin care se pledează pentru lupta împotriva pericolului ecologic (enunțarea consecințelor dezastrului asupra naturii înconjurătoare și a unor elemente cantitative intensive, negația illogică a evenimentului ecologic, văzut ca dezastru, menționarea ignoranței medicilor, indiferenți față de impactul poluării chimice asupra mediului) care concretizează, la nivel discursiv, exaltarea conștiinței civice.

Un al doilea subpunct al acestei mișcări privind inducerea conștientizării, vizează evaluările discursive ale pericolului ecologic prezent. Această componentă cognitivă a emoției aduce, prin evaluatori axiologici și cantitativi, un efect de intensitate asupra efectelor negative ale evenimentului, adaugă indicii asupra consecințelor dezastrului ecologic, asupra caracterului neplăcut al situației, aspecte care accentuează perspectiva apocaliptică a discursului mediatic ecologic.

Ultima mișcare din discursul despre dezastrele ecologice își propune *mobilizarea populației pentru a opri evoluția dezastrului planetar*. Ipoteza noastră de lucru pentru această ultimă parte a fost că designantul evenimentului mediatic ce vizează poluarea mediului validează și impune cauza ecologistă locutorilor. Astfel, am demonstrat că formula discursivă *dezastru / catastrofă ecologică* legitimează noul gen discursiv al dezastrelor ecologice. Urmărind cele două evenimente mediatice privind dezastrele ecologice, am observat utilizarea unui designant încărcat negativ, ceea ce presupune o evaluare intensă a știrii în timpul producerii evenimentului. Totodată, am identificat și alți designanți în afară de cel căutat, precum *scandal sanitar, o nouă dramă*, variante care conotă diferit evenimentul : prima restabilește evenimentul în sfera socială, în timp ce a doua insistă asupra impactului său emoțional.

Tendința inițială a fost de hiperbolizare a numelui, dar cu cât trece timpul, cu atât denumirea evenimentului mediatic devine obiectivă și se concentrează pe cauza producerii

evenimentului (vezi denumirea *inundații* pentru *poluarea Văii Orbiel*). Totuși, menționarea temporalității evenimentului asigură referința : ne amintim așadar evenimentul nu după entitate (*dezastru*) sau cauza (*inundațiile*), ci după context (*octombrie 2018*). Discursul este mereu ancorat în realitate și face apel în mod constant la elemente externe ale discursului. Designanții care exploatează acest model temporal de nominație subliniază fie emoția resimțită de populație, fie instituțiile învestite cu responsabilitate. Exploatând modelul temporal, numele de eveniment actualizează, prin verbul folosit, semul [+ intensitate].

La fel, titlurile bisegmentare actualizează evenimentul sub toponimul *Aude* sau *Orbiel*, ca temă a propoziției, dar există și denumiri care, prin decategorizare, evoluează de la *Pollution de l'Orbiel*, în *Aude* la *Pollution*, fără a șterge din designant tipul de eveniment. Ca fapt de sintaxă favorit al discursului mediatic asupra dezastrelor ecologice, identificăm tematizarea cauzei în propoziție. Acest aspect este strâns legat de discursul de protest al mass-media care vizează autoritățile și caută vinovați.

Adjectivele afective, axiologice și non-axiologice care califică inundațiile drept *teribile*, *mortale*, *grave*, *istorice* reflectă impactul poluării și induc frică în rândul locuitorilor. De asemenea, construcțiile lingvistice conținând denomiția evenimentului mediatic arată că se problematizează în principal efectele poluării și nu agenții.

Alte denomiții ale evenimentului, identificate la nivelul titlurilor, utilizează circumstanțialul *arsenic (poluarea cu arsenic)*, care a devenit cuvânt vedetă prin individualizarea instrumentului de poluare și estomparea toponimului. Toate recategorizările evenimentului mediatic (*scandal sanitar*, *o nouă tragedie*, *poluare cu arsenic*) printre denumirile care actualizează toponimul, par să caute să individualizeze evenimentul și să-i arate cel mai înalt grad de risc. Spre deosebire de denomițiile care folosesc un toponim sau o dată, cele pe care le-am identificat au capacitatea de a construi evenimentul ca o problemă publică, de a capta un public țintă, nu doar în calitate de consumatori, ci ca comunitate atașată unor valori și standarde. Astfel, prin această abordare am arătat că denumirea folosită pentru reprezentarea evenimentului mediatic are implicații puternice pentru întărirea efectului perlocuționar al discursului mediatic asupra dezastrelor ecologice : mobilizarea populației pentru a opri evoluția dezastrului planetar.

Imaginea de sine pe care jurnalistul o proiectează prin discursul său joacă un rol semnificativ în reușita acestuia și atingerea scopului său. În discursul mediatic despre dezastrele ecologice, am observat că jurnalistul își construiește o imagine de sine pozitivă, încrezătoare și autoritară. El își structurează personalitatea discursivă în raport cu statutul său socio-profesional și ia poziție, avertizează asupra problemelor grave și se arată conștient de

responsabilitatea pe care o are față de cetățeni. Pentru a deveni credibil și a-și menține autoritatea în domeniu, el înserează în discursul său cuvintele raportate ale intelectualilor, specialiștilor în ecologie, menționând statutul și atribuțiile acestora, dând argumente în termeni de cifre și statistici. În discursul mediatic despre dezastrele ecologice, jurnalistul pare să fie puternic implicat chiar dacă încearcă să pară obiectiv, neutru prin abordarea sa : se dezvăluie ca o figură autoritară prin evocarea trecutului problematic al regiunii în ceea ce privește subiectul de mediu, explică și evaluează situația, emițând judecăți de necontestat.

În principal, discursul mediatic despre dezastrele ecologice este un discurs al solidarității și al apărării mediului. Ca discurs despre urgența intervenției pentru apărarea biodiversității, discursul mediatic pe teme ecologice este structurat prin formatarea situațiilor care induc frică. Foarte apropiat de discursul biblic prin trăsătura inerentă care îi leagă, și anume de a emoționa (a îngrijora, a speria) pentru a deveni conștient de valoarea acțiunilor proprii și pentru a mobiliza, înainte de a se salva, discursul mediatic pe care l-am analizat folosește scheme de montaj mediatic care redau lumea dintr-o perspectivă disforică, catastrofală. În consecință, a induce frica înseamnă a supradramatiza efectele evenimentului prin portretizarea mai multor categorii sociale afectate de dezastru, prin evocarea stării de sănătate precare a persoanelor vizate și a efectelor asupra sănătății locuitorilor regiunii și prin mărturiile celor mai sensibili la repercusiunile dezastrului.

Discursul mediatic despre dezastrele ecologice echivalează cu un semnal de alarmă asupra necesității educării populației în direcția salvării habitatului. La nivelul enunțurilor, această particularitate se transmite prin exprimarea obligației de intervenție (modalitate deontică) și certitudinea că un astfel de comportament este necesar.

În ceea ce privește trăsăturile inerente ale discursului media asupra dezastrelor ecologice, putem preciza cele cinci obiective de comunicare care guvernează organizarea acestuia: *exacerbarea sentimentului de îngrijorare prin prezentarea stării alarmante de degradare a mediului, necesitatea unei intervenții urgente, imediate, condamnarea lipsei de (re)acțiune și a intervenției lente a autorităților, inducerea conștientizării pericolului iminent și mobilizarea populației pentru a opri evoluția dezastrului planetar.*

Sperăm ca demersul nostru să se constituie într-o pledoarie convingătoare asupra ipotezelor de lucru enunțate la început și să pună bazele unei solide caracterizări a discursului mediatic despre dezastrele ecologice ca gen discursiv de sine stătător.

Bibliografie selectivă

- Amossy, Ruth (2010). La présentation de soi. Ethos et identité verbale. Paris : Presses Universitaires de France.
- Beacco, Jean-Claude (2004). « Trois perspectives linguistiques sur la notion de genre discursif ». *Langage* 38-153 : pp.109-119.
- Calabrese-Steimberg, Laura (2009). « Nom propre et dénomination événementielle : quelles différences en langue et en discours ? ». In *Corela* (7-1) : pp. 1-13.
- Calabrese, Laura (2013). *L'événement en discours. Presse et mémoire sociale*. Louvain-la-Neuve : Académia-L'Harmattan, coll. "Science du langage. Carrefours et points de vue". [ebook]
- Charaudeau, Patrick, Maingueneau, Dominique (2002). *Dictionnaire d'analyse du discours*. Paris : Seuil.
- Charaudeau, Patrick (2005). *Les médias et l'information. L'impossible transparence du discours*. Bruxelles : De Boeck Université.
- Chollet, Antoine, Felli, Romain (2015). « Le catastrophisme écologique contre la démocratie », In *VertigO. La revue électronique en sciences de l'environnement* (15/2). URL : <http://journals.openedition.org/vertigo/16427>
- Cussó, Roser, Gobin, Corinne (2008). « Du discours politique au discours expert : le changement politique mis hors débat ? ». In *Mots. Les Langages du politique* (88) : pp. 5-11. URL : <https://journals.openedition.org/mots/14203>
- Debras, Camille (2011). « Le discours militant ou l'ouverture vers l'extérieur du domaine spécialisé : l'exemple du discours militant écologiste du site web de *Greenpeace International* ». In *Études de stylistique anglaise. Revue de la Société de Stylistique Anglaise* (2) : pp. 39-56. URL : <https://journals.openedition.org/esa/1834>
- Dodier, Nicolas (2013). « Post-face : Penser (par) les catastrophes ». In Sandrine Revêt, Julien Langumier, *Le gouvernement des catastrophes* : pp. 251-276. Paris : Kartala.
- Doury, Marianne (2016). *Argumentation : analyser textes et discours*. Paris : Armand Colin
- Eggs, Ekkehard (1999). « Ethos aristotélien, conviction et pragmatique moderne ». In Ruth Amossy (ed.), *Images de soi dans le discours. La construction de l'ethos* : pp. 31-59. Lausanne : Delachaux et Niestlé.
- Gilbert, Claude (1992). *Le pouvoir en situation extrême. Catastrophes et politiques*. Paris : L'Harmattan. [ebook].

- Giry, Benoit (2023). *Sociologie des catastrophes*. Paris : La Découverte.
- Henri, Emmanuel (2007). *Amiante : un scandale improbable – Sociologie d'un problème public*. Rennes : Presses Universitaires de Rennes. [ebook]
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine (1999). *L'Énonciation. De la subjectivité dans le langage*. Paris : Armand Colin. [ebook]
- Koren, Roselyne (1996). *Les enjeux éthiques de l'écriture de presse et la mise en mots du terrorisme*. Paris : L'Harmattan.
- Krieg-Planque, Alice (2003). "*Purification ethnique*". *Une formule et son histoire*. Paris : CNRS [ebook].
- Krieg-Planque, Alice (2009). *La notion de "formule" en analyse du discours. Cadre théorique et méthodologique*. Besançon : Presses universitaires de Franche-Comté. [ebook]
- Krieg-Planque, Alice (2012). *Analyser les discours institutionnels*. Paris : Armand Colin
- Londei, Danielle, Moirand, Sophie, Reboul-Touré, Sandrine, Reggiani, Licia (2013). *Dire l'événement. Langage, mémoire, société*. Paris : Presses Sorbonne Nouvelle. [ebook]
- Maingueneau, Dominique (2003). « Discours éphémères et non éphémères : Deux gestions de l'ethos ? ». In Härmä, Juhani. *Le langage des médias : discours éphémères*. Paris : l'Harmattan.
- Maingueneau, Dominique (2007). « Genres de discours et modes de généricité ». In *Le français aujourd'hui* 4-159 : pp. 29-35.
- Maingueneau, Dominique (2014). *Discours et analyse de discours. Introduction*. Paris : Armand Colin.
- Maingueneau, Dominique (2016). *Analyser les textes de communication*. Paris : Armand Colin.
- Maingueneau, Dominique (2022). *L'ethos en analyse de discours*. Paris : éditions Academia. [ebook]
- Micheli, Raphaël (2010). *L'émotion argumentée. L'abolition de la peine de mort dans le débat parlementaire français*. Paris : Cerf. Collection Humanités.
- Micheli, Raphaël (2014). *Les émotions dans les discours : Modèle d'analyse, perspectives empiriques*. Bruxelles : De Boeck Duculot.
- Moirand, Sophie (2007). *Les discours de la presse quotidienne. Observer, analyser, comprendre*. Paris : PUF.
- Plantin, Christian (2005). *L'argumentation. Histoire, théories et perspectives*. Paris : Presses universitaires de France.
- Plantin, Christian (2011). *Les bonnes raisons des émotions. Principes et méthodes pour l'étude du discours émotionné*. Berne : Peter Lang.

Perelman, Chaïm, Olbretch-Tyteca, Lucie (1970). *Traité d'argumentation. La Nouvelle Rhétorique*. Bruxelles : Édition de l'Université de Bruxelles.

Reboul, Olivier (1995). *Introduction à la rhétorique. Théorie et pratique*. Paris : PUF.

Revêt, Sandrine (2007). *Anthropologie d'une catastrophe. Les coulées de boue de 1999 au Venezuela*. Paris : Presses Sorbonne Nouvelle. URL : <https://books.openedition.org/psn/1173>

Revêt, Sandrine, Langumier, Julien (dir.) (2013). *Le gouvernement des catastrophes*. Paris : Karthala.

Ringoot, Roselyne (2014). *Analyser le discours de presse*. Paris : Armand Colin.

Robrieux, Jean-Jacques (2010). *Rhétorique et argumentation*. Paris : Armand Colin.

Salmon, Patrick (2001). *Des écologistes dans les médias. De René Dumont à Dominique Voynet*. Paris : L'Harmattan.

Sarfati, Georges-Elia, *Les discours institutionnels en confrontation. Contribution à l'analyse des discours institutionnels et politiques* : pp.109-145. Paris : L'Harmattan

Swales, Malcom John (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge : Cambridge University Press.

Tamine-Gardes, Joëlle (1996). *La rhétorique*. Paris : Armand Colin.

Van de Velde, Danièle (2006). *Grammaire des événements*. Villeneuve d'Ascq : Presses universitaires du Septentrion. URL : <https://books.openedition.org/septentrion/115080>

Veniard, Marie (2013). *La nomination des événements dans la presse. Essai de sémantique discursive*. Besançon : Presses universitaires de Franche-Comté.